

Lausunto

15.08.2025

Asia: VN/27065/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kyberala (FISC) ry ja Teknologiateollisuus ry kiittävät mahdollisuudesta antaa yhteisen lausuntonsa. Pidämme esityksen tavoitteita perusteltuina ja kannatamme esitettyjä muutoksia poliisilain ja siihen liittyvien lakien tiedonvaihtoa koskeviin säännöksiin. Esityksen keskeiset ehdotukset vastaavat muuttuneen turvallisuusympäristön ja digitalisaation tuomiin haasteisiin sekä parantavat viranomaisten ja yksityisten toimijoiden mahdollisuuksia torjua rikoksia ja ylläpitää yhteiskunnan turvallisuutta.

Yllä mainitut tavoitteet ovat merkityksellisiä myös yrityksiin suoraan ja välillisesti liittyvän rikosuhan ja -torjunnan kannalta. Asiassa on kuitenkin välttämätöntä huomioida, että ehdotuksen tavoitteet koskevat suoraan merkittävästi suurempaa osaa ns. yhteiskunnan toiminnan kannalta merkityksellisistä (kriittisistä) yrityksistä kuin mitä ehdotuksessa on esitetty, sillä yhteiskunnan kriittiset palvelut ja infrastruktuuri ovat pääosin yritysten hallussa. Ehdotus asettaa yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain (CER-toimeenpanolaki) soveltamisalaan kuuluvat yritykset perustelemattomasti eri asemaan esim. Kyberturvallisuuslain (NIS2-toimeenpanolaki) soveltamisalaan kuuluviin, tai muihin kansallisen huoltovarmuuden kannalta merkityksellisiksi tunnistettuihin toimijoihin nähden, vaikka yhteiskunnan turvallisuuden kannalta ko. toimijat ovat ilmeisen rinnasteisia.

Viittaamme myös Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:n lausuntoon ja toteamme, että rikosten ennalta estäminen ei pääosin ole mahdollista viranomaisten toimenpitein, vaan ennalta ehkäisevät toimet nojaavat pääosin oikeussubjektien toteuttamiin rikoksentekomahdollisuuksia ja rikoshyötyä rajoittaviin sekä kiinnijäämisriskiä lisääviin toimiin. On myös tilanteita, joissa vain yksityinen toimija voi estää rikoksen toteuttamisen tai joissa myös yksityisen toimijan toimia tarvitaan rikoksen estämiseksi, ja joissa näin on täysin välttämätöntä saada viranomaisten hallussa olevia tietoja yksityisten toimijoiden käyttöön. Mikäli välttämättömien tietojen luovuttaminen ei toteutuisi, poliisin (Tullin tai Rajavartiolaitoksen) tehtäväksi jäisi usein vain toteutuneen rikoksen tutkinta, mikä ei ole lakiehdotuksen päämäärien mukaista.

Alla tarkemmat huomiot luonnoksen keskeisten ehdotusten osalta:

Poliisin oikeus luovuttaa tietoja pyynnöstä ja oma-aloitteisesti

Kannatamme ehdotettua muutosta, joka mahdollistaa poliisin oikeuden luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti viranomaisille, julkista tehtävää hoitaville yhteisöille ja tietyin edellytyksin myös yksityisille tahoille. Tämä selkeyttää nykyistä tulkinnallista tilannetta ja mahdollistaa tehokkaamman viranomaisyhteistyön sekä rikostorjunnan. Oma-aloitteinen tietojen luovutus on perusteltua tilanteissa, joissa toinen viranomainen ei tiedä tarvitsevasa tietoa tai ei osaa sitä pyytää. Muutos vähentänee myös tulkintaepävarmuutta ja parantaa viranomaisten mahdollisuuksia toimia tehokkaammin esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Tietojen luovuttaminen kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille

Kannatamme ehdotettua muutosta, joka mahdollistaa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin oikeuden luovuttaa salassa pidettäviä tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille, kun se on tarpeen kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi tai häiriönsietokyvyn parantamiseksi. Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen edellyttää tiedonvaihtoa viranomaisten ja yksityisten toimijoiden välillä. Säännös mahdollistaa nopean reagoinnin esimerkiksi kyberuhkiin ja muihin vakaviin häiriöihin, jotka voivat vaarantaa yhteiskunnan toimintakyvyn.

Ehdotettujen säännösten mukaan tietoja olisi tällä perusteella mahdollista luovuttaa kuitenkin vain niille toimijoille, jotka on nimetty kriittisiksi toimijoiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun ja 1.7.2025 voimaan tulleen lain nojalla (CER-toimeenpanolaki). EK:n lausuntoon viitaten säännöksen soveltamisala on selvästi liian kapea ja sitä tulee laajentaa kattamaan myös muut yhteiskunnan kriittiseen infrastruktuuriin liittyvät toimijat, kuten yllä johdannossa on todettu. CER-toimeenpanolain valmistelussa esitettyjen arvioiden mukaan toimijaluetteloon tulee kuulumaan noin sata toimijaa (yritystä) tai hieman enemmän. Tämä on häviävän pieni määrä suhteutettuna tuhansiin Kyberturvallisuuslain (NIS2-toimeenpanolaki) soveltamisalaan kuuluviin, tai muihin kansallisen huoltovarmuuden kannalta merkitykselliseksi

tunnistettuihin toimijoihin verrattuna eikä voi siten optimistisimmillaankaan tosiasiallisesti mahdollistaa lakiehdotuksen turvallisuusvaikutusten arvioinnissa esitettyjä hyötyjä. Tarkastelun kohteeksi tulee ottaa yhden EU-säädöksen toimeenpanolain sijaista se, mitkä ja millaiset toimijat on Suomessa tunnistettu yhteiskunnan toiminnan tai huoltovarmuuden kannalta merkityksellisiksi (ts. toimija, jonka (liike)toiminta liittyy huoltovarmuuden kannalta kriittiseen toimintoon jollain huoltovarmuuden sektorilla).

Huomautamme, että myös laki huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta (ns. Huoltovarmuuslaki, VN/25055/2023) on uudistettavana ja sen valmistelu voi tarjota määritelmällistä apua huoltovarmuuskriittisen toimijan soveltamisalan asianmukaiseksi määrittämiseksi. Katsomme, että soveltamisalaa koskeva laajentaminen voitaneen toteuttaa myös viittaussäännöksiin esim. Kyberturvallisuuslain sekä Huoltovarmuuslain tai -asetukseen osalta.

Poliisin tiedonsaantioikeuden laajentaminen yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä

Kannatamme ehdotettua muutosta, joka laajentaa poliisin tiedonsaantioikeutta yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä kattamaan rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen sekä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumisen ja etsintäkuulutettujen tavoittamisen. Laajennus mahdollistaa poliisille tehokkaamman pääsyn tarpeellisiin tietoihin esimerkiksi digitaalisen rikollisuuden, järjestäytyneen rikollisuuden ja akuuttien vaaratilanteiden torjumiseksi. Tämä parantaa yhteiskunnan toimijoiden turvallisuutta ja tukee poliisin lakisääteisten tehtävien hoitamista aiempaa tehokkaammin.

Huomautamme kuitenkin, myös EK:n lausuntoon viitaten, että on yhteiskuntapoliittinen kysymys, kuinka pitkälle yksityisillä tahoilla on velvollisuus tukea viranomaisia näiden lakisääteisten tehtävien hoidossa ilman korvauksia, erityisesti huomioiden sen, että tarpeet linkittyvät erityisesti tietyille toimialoille kuten tieto- ja viestintäpalveluihin ja finanssisektorille, kun taas monilla muilla toimialoilla ei tällaisia tarpeita juurikaan ole. Yksityisille toimijoille kohdistuvien tietopyyntöjen määrä on lisääntynyt merkittävässä määrin jo pitkään. Poliisilain 5 luku 62 § tarjoaa lähtökohdan kustannusten korvaamiselle. Vaikka käytännössä poliisi saisikin jo nykyisin pyytämänsä tiedot maksutta, pyyntöjen määrän lisääntyvä vaikutus yritystoiminnan kustannuksiin ja kannattavuuteen tulee huomioida. Säännös kattaa kuitenkin vain teleyritykset. Lainvalmistelussa tulisi vastaava oikeus korvaukseen sisällyttää myös koskemaan muita mahdollisia viestinnän välittäjiä sekä tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajia. Asian merkityksellisyyden ja suhteellisuuden arvioinnissa on syytä huomioida myös rajat ylittävän pääsyn sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence-asetus ja -direktiivi) kansalliseen toimeenpanoon liittyvät merkittävätkin erityisvaikutukset.

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Kannatamme ehdotusta poliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille ehdotettua oikeutta saada tietyissä tilanteissa tieto henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, kunhan tiedonsaanti on rajattu vain välttämättömiin tietoihin ja tarkasti määriteltäviin tilanteisiin yksityisyyden suojan varmistamiseksi. Säännös selkeyttää nykytilaa ja mahdollistaa tehokkaamman puuttumisen esimerkiksi kadonneiden etsintään, vaaratilanteisiin ja rikosten selvittämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa.

Tietojen luovuttaminen ulosottoviranomaiselle

Kannatamme ehdotettua muutosta, joka mahdollistaa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin oikeuden luovuttaa tietoja ulosottoviranomaiselle esimerkiksi oma-aloitteisesti. Tämä tehostaa saatavien perintää ja parantaa viranomaisten välistä yhteistyötä. Muutos tukee myös yritysten intressejä ulosoton tehostamiseksi.

Tietojen luovuttaminen Maahanmuuttoviraston ja poliisin välillä

Kannatamme Maahanmuuttovirastolle ehdotettua oikeutta saada poliisilta etsintäkuulutustietoja ja luovuttaa poliisille tieto etsintäkuulutetun tavoittamiseksi.

Huomioita vaikutustenarvioinnista

Esityksen vaikutustenarviointi on puutteellinen, eikä sen voida katsoa täyttävän hyvän lainvalmistelun kriteereitä. Luvussa 4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja taloudelliset vaikutukset on esityksen vaikutuksia tarkasteltu yksinomaan viranomaisten toiminnan taloudellisten vaikutusten kannalta. Esitetyillä muutoksilla olisi kuitenkin merkittäviä vaikutuksia mm. yrityksiin asianomistajan asemassa. On perusteltua, että ehdotuksessa käsitellään myös keskeisten muutosehdotusten yritysvaikutuksia.

Sund Peter
Finnish Information Security Cluster (FISC) – Kyberala ry -
Teknologiateollisuus ry (yhteinen lausunto)